

THE
NIGHT SEDER
BAIS MEDRASH
TAILORED TO FIT YOUR SCHEDULE AND YOUR NEEDS

Week 2
שומרים

טור חו"מ רצ"א ו'-י"ד

לז"נ ר' שמואל-ל יוסף בן ר' מרדכי אהרן ע"ה

לז"נ שלום פנחס בן מרדכי א-ליעזר ע"ה

לז"נ ויצה בת ר' שמואל-ל זאב ע"ה
לז"נ לוי בן דוד שלמה
לז"נ שמואל-ל זאב בן לוי

A program funded solely by the Night Seder Bais Medrash
Please contact us for sponsorship opportunities

(1) והשומר הזה מיד וכו'. כן כתבו המוספות (ט. ד"ה ק) והרא"ש נפרק השואל (סי טו) אמיראל דרנ הונא השואל קורדוס וכו' וכן כתב עוד הרא"ש נפרק האומנים אלא דמן שמו

לי ואמר ליה הנח לפני שומר חנם דמשמע דאף על פי שלא משכו (1) ה' וכו' והשומר הזה מיד כשמקבל עליו לשמור או

שומר הנח לפני ונסתלקו

הבעלים משמירתם חייב עליו

אם פשע אף על פי שלא משך.

נפרק האומנים אלא דמן (כ"מ פ:)

שמו לי ואמר ליה הנח לפני שומר

חנם כתב הרא"ש (סי טו) ואף על

פי שלא משכו השומר דשומר חנם

ושומר שכר חייבים כשקבלו עליהם

לשמור כדמוכח נפרק השואל לח

ותנא זה נארכה נסיון ש"ו

(ס"ג): ומה שאמר בשם

הרמב"ם שאינו חייב עד

שימשוך ובמקום שמישיבה

קונה. נפרק ב' (ה"ח) מהלכות

שכירות ונפרק א' (ה"ד) ופרק ג'

(ה"ט) מהלכות שאלה:

(1) ומה שאמר וצריך

לשמור כל דבר ודבר

כראוי לו ואם שמרו כראוי לו ונגנב או נאבד פטור.

הוא דהא שומר חנם פטור בגניבה ואצילה ולא כתב זה אלא משום

סיפא שכתב אצל אס פשע זו ולא שמרו כראוי אף על פי שלבסוף

נאבד נאונס חייב כההוא דאפקידו וזו גביה ולאחניהו נאריפא

דאורני וכו' נסוף פרק המפקיד (כ"מ מב):

שהאונס לא נא מחמת הפשיעה פטור ועיין בסמוך (סי) נפשע זה ואלא לאנס:

דרכי משה

(ג) וכתב מהר"ק שורש קנה"ה על שמעון שקיבל ספרים מארובן להוליכן למקום אחר ונלקחו לו במכס וטוען שמעון כי ראובן פשע כי אמר לו שאין גוונים מכס מן הספרים ואילו לא אמר ליה כן לא

פרישה

ומ"ש אב"א אם הפסידו בידים כו'. היינו טעמא דאמר ליה מאי הוה לך גביה להפסידו: ומה שכתב שאם נתן לו לשמור דינר זהב ואמר לו הזהר בך כסף הוא כו' עד אינו חייב אלא כסף. פירוש אף שצרכ המפקיד אחר כך דל וזה הפקיד דדו וזה האופן דוקא מיירי מה שכתב אצל אס הפסידו צידים כו' ר"ל ואמר כך ציר המפקיד דל וזה הפקיד דדו. וזהו פשוט ולא כתבנוהו אלא מפני ששמעתי דהקשו כלן מ"ש לעיל סימן י' סעיף י"ח לון מדין עשו תקנת נגול נפקד מה צריך לטעם דהוה ליה מחוייב שטעה ואינו יכול לטעם עי"ש ולא קשה מידי: (1) והשומר הזה מיד כו'. כן כתב הרא"ש נפרק האומנים וכתבנו לשמו

דרישה

סבירא ליה בהא כוונתה ומחלק בין מסר לו כו' כמ"ש הרא"ש ודו"ק: (1) כההוא דאפקידו וזו גביה. בבבא מציעא דף מ"ב ההוא גברא דאפקיד וזו גביה אותבינהו בצריפא דאורבני איגנוב אמר רב יוסף אף על גב דלענין גבני נטירותא היא לענין נורא פשיעותא היא כו'. ופירש רש"י צריפא דאורבני. בית קטן כמין כובע עגול שעושים ציירי עופות לארוב שם: דאורבני. משל ערבי מגן: ואף על גב דלענין גבני נטירותא היא. אפילו בלא קבורה שאין גבנים הולכים שם לגנוב שאין ממון מצוי שם: תחילתו בפשיעה. אם תפול שם דליקה ונמצא פשע שלא קברן עכ"ל: ומשמע מכאן דמ"ש כספים אין להם שמירה אלא

הגהות והערות

לון ועיין שם סי' יט. ועיין כאן סמ"ע ס"ק ז' וש"ך ס"ק יא: [לון היינו מדין הפסידו בידים שכתב הטור (ולא קאי על המהיר"ק): [לח גבי אמר רב הונא השואל קרדוס מחבירו (צט.). וכ"כ הרא"ש שם (סימן טו). אבל בב"ק פ"ו סימן יא כתב הרא"ש דמשעת משיכה נתחייבו וצ"ע. פלפולא חריפתא וכוונת"ג בהגהות הטור אות נ' ועיין שם בכנה"ג עוד סתירות ומה שכתב עוד בזה: [לון בכתיב"י ב' יש כאן דיבור נוסף "והרמב"ם כתב שאינו כו' בפ"ב מהל' שכירות ובפ"א מהל' שאלה" (כאן יש תיבה נוספת שאינה

(ח) ו"מ"ש שאל המפקיד פקדונו ואמר הנפקד איני יודע
אנה הנחתיו הרי זו פשיעה וחייב. גם זה (שם) עובד
לחמל לקמיה דרצא ואמר כל לא ידענא היכא אוחזינהו פשיעומא
הוא זיל שלם: כתב המרדכי בריש פרק המפקד (ס"י רסח) נשם ספר
המלוות (סמ"ג עשין פח קע ע"ד) כל
לא ידענא פשיעומא היא וחייב לשלם
מיד ואין לדחותו ולומר הממן עד
שיצאקש ואחזיר לך (י):

ואפילו הכי חייבוהו חכמים וכן כל כיוצא בזה (ה): (ח) ו שאל המפקיד
פקדונו ואמר הנפקד איני יודע אנה הנחתיו הרי זו פשיעה וחייב:
הממן עד שאצקשנו ואמלאנו והכי מוכח מהך דכיפי דלסוף אשתכחו כיפי ואפילו הכי אגזייה רב נחמן מעיקרא לאפדנא מיניה ולא
הממן לו זמן מה עד שימלאם והכי משמע מלשון הרמב"ם פרק ד' משאלה (ה"ו) וכן כתב המרדכי בריש פרק המפקד ומצינו דם יוסף:

דרכי משה

והרשב"א כדברי הרמב"ם וכתב פרק השואל (דף ק"ו) (גה ד"ה גמרא)
דלאחר שהמשיך אין השומר ולא השואל יכול לחזור בו וכן הבעלים
ועיין לקמן סימן ש"ז (ס"א-ב): (ה) כתב בנמוקי יוסף פרק כיצד
הרגל (דף י' ע"ב) (ט: ד"ה מתניין מפני) ולא אמרין תחילתו בפשיעה
וסופו באונס חייב אלא בפשיעה גמורה אבל לא בשינוי כל דהו
ועי"ש ובמרדכי פרק המפקד (ע"ד) (ס"י ער רעג) מדין תחילתו בפשיעה
וסופו באונס: (ו) כתב בתרומת הדשן סימן של"ג שומר שאינו

פרישה

ומה שכתב רבינו דפשע בזה דכספים אין להן שמירה אלא
בקרע וילא בצריפא דאורבנין משום שדרך האש בו. קשה הא
השמירה לכספים בקרקע לאו מכת נורא הוא אלא כדי שלא יגנוב כמ"ס
בסמון בענין י"ו מן ונמנאל ובהל"ש (ס"כ) לא נזכר כאן הך דכספים
אין להם שמירה אלא בקרקע ונרץ לומר דכתב כן לאשמועינן דאף על גב
דש לא להחנאל הרי מה שאמרו חז"ל כספים אין להם שמירה אלא בקרקע
משמשא דגנבי אמרו והרי הנחתיהו במקום דליכא חששא ואם כן הוה אמרינא
דאין זה פשיעה קמ"ל דאפילו הכי הוה פשיעה משום דלריפא דאורבני הוה
עולו לגבי נורא דמדת פשע דאש נשקף ואי אפשר להליל מה שכתבו מה
שאין כן צוומן צבים של שאר עזים וכמ"ס השתא דליכא טפוחא מנחי
בשמי קורה וכמ"ס בסמון (ס"ח) ואף על פי שכוונתו לטובה היתה להטמינו
מהגנבים תקנו חכמים תקנה אחרת דהיינו שיטמנו בקרקע והוא לא עשה
כן ושינה ממה שאינו לו חכמים מיקרי פשיעה לגביה כן נראה לי לדעת
רבינו ועיין ברמב"ם (פ"ד מהל' עקדון ה"ו) שכתב שהמעשה היה
שהטמינו במחילה דלריפא דענין שלא היו גלויים ואפילו הכי חייבוהו וכן כתב
בש"ע ועיין בסמ"ע (פ"ק): ובד"א כתב רבינו כאן בריש דבריו
דענין שיטא האונס מחמת פשיעה שמע מינה דלא נרץ שיהא האונס
מחמת פשיעה דלא כן פשיעה הוה ולא אונס אלא הכלל הוא כל היכא
דפשע בשום דא נחמל דענין אף על פי שנפקד וגנב אחר כה פלוגתא
מכל מקום חלין ואמרין אי לא פשע ושמרו כראוי לא הוה נעשה האונס
כהיהא דלריפא דאף על גב דלענין גניבה אונס גמור הוה מכל מקום

דרישה

הרי"ף שם דמלאך המות מה לי כו' (וכן הוא לשון רש"י עי"ש דף
(ל"ג) [ל"ו] ע"ב (ד"ה מה לי). וגם המרדכי פרק המפקד סימן ר"פ
אהאי דאמרין כספים אין להם שמירה אלא בקרקע כתב ז"ל כתב אבי
העזרי הכל תלוי במנהג המקום כו' (אהיכא) [והיכא] שנתנו במקום
המשומר מאש ומגנבי כגון בכיפה שתחת הקרקע או על גבי הקרקע
פטור דחזינן לקמן דלא חייש רב יוסף אלא לאש ולגנבי כו': ואם
כן תימה על הרמב"ם ורבינו דלא הוה להו לאשתמוטי מלהזכיר חשש
דנורא לגבי כספים ועוד שבהדיא אמרו (מב). והאידנא דשכיחי טפוחאי
מניחו בשמי קורה אף על פי דבתקרה ודאי איכא חששא דנורא ועוד
דאם כן גם בומנינו לא היה שמירת כספים אלא בקרקע מטעם נורא
ורבינו לא כתב כן בסמון (ס"ב): וגראה דסבירא להו להפוסקים
דאגב חששא דגנבי הצריכו לטמנו בשמירה מעולה חששו גם כן
לחששא דנורא ותקנו שלא יטמנו אלא בקרקע ולא בשמי קורה ולא

הגהות והערות

לאו דפשע לענין נורא ל"ה איתניס, דפירושו דאי לאו וכו' לא היה נגנב בודאי כי שמא אם היה קוברו לא היה נעשה שם האונס (כלומר הגניבה) לחפש בקרקע
וכו': מן דנצ"ח "סעיף יח" או "סעיף כ": מן עיין להלן סי"ד: מן גראה דצ"ל "דאמרין" (ובכתי"א אינו ברור): מן עיין ש"ך כאן ס"ק טו
ולהלן ס"ק מד וש"ך סימן שמ ס"ק ז וסימן שג ס"ק י דיש חולקים בזה ועיין מ"ש בזה קצוה"ח סימן שמ ס"ק ד: ג פנינו לא נמצא שם אלא בסימן קצו
אות ג:

(ט) באו עליו גנבים וכו'. סוף פרק (השאל) [הפועלים] אינו אפקיד כחמא צי רוינא איל שט שמטיה וקאמר רב נחמן דאף על גב דלסטטים מוויין היה חייב לשלם דכיון דהיו לשם אנשי שלטון אי הוה רמא קלא הוה אמו ומליין ליה: ומ"ש ודוקא בחנם וכו'. שם שומר שהיה לו לקדם ברועים ובמקלות שומר חנם נחנס ושומר שטר נשכר ולא קדם חייב:

(י) פשע השומר וכו'. פלוגמא דאביי ורבא דפרק המפקיד (דף ל"ו:) והלכה כרבא דפטור דמלאך המות מה לי הכא מה לי הכא דמי לזריפא דאורבני (דף מ"ב) דעל ידי שלא שמר כדן שמירתן נאכדו המעות ואם שמר כדן לא נאכדו אלא נהמה זו אם היטה צבית נמי היטה ממה:

(יא) אבל גנבה הגנב מן האגם. משעת גנבה אטודה היא מן העולים מודה זה רבא דהמיוצא לו על שעת הגנבה דאף על גב דשומר חנם פטור מגנבה הכא כיון דפשע זה שילאה לאגם חייב על גנבה זו שהגיעה מחמת פשיעה שילאה לאגם ונגנבה מן האגם והי איתא בגמרא:

(יב) העלה הבהמה לראש ההר וכו'. משנה סוף פרק הפועלים עלתה לראשי הנוקים ונפלה הרי זה אונס העלה לראשי הנוקים ונפלה אינו אונס משמע דהעלה אף על פי שהיה אונס נפילה היא פשיעה בכל ענין אפילו העלה אונס למרעה שמן וטוב דרך הרועים להעלות שם בהמות לרעות פשיעה הוא כיון דלא ואף על פי שסופה ממה צי גנב חייב ולא אמרינן אי הוה צבית שומר נמי הוה ממה: מאי טעמא. משעת גניבה היא אטודה מן העולים דאי נמי שנקא מלאך המות צי גנב הוה קיימא הילכך המיוצא לו על שעת הגניבה:

(יג) יא העלה הבהמה לראש ההר ונפלה ומתה הרי זו פשיעה מתה שם כדרכה פטור לא העלה הוא לא מיבעיא אם עלתה בעל כרחו ונפלה ומתה שהוא פטור אלא אפילו לא עלתה בעל כרחו אלא היא עלתה באליה פטור. בסוף פרק הפועלים (ג): מן עלתה לראשי הנוקים ונפלה הרי זה אונס העלה לראשי הנוקים ונפלה אינו אונס. וכחצו הרי"ף (נד).

דרכי משה

(ז) מיהו כתב מהרי"ק שורש קנ"ה דאם הוציא ושכר אנשים חזור ונטול מן הבעלים ולא אמרינן דהוי מבריה ארי מנכסי כו' נא: כתב בהגהות אלפסי החדשים פרק המפקיד (דף קל"ז ע"ב) שלטי הגבורים על המרדכי אות א) מעשה בא לידנו באחד שהלוח לחבירו על משכנות ונקבום העכברים ובא הדבר לפני רבותינו ופסקו דאם הוא בגד חשוב שדרך להניח בתיבה והניחו בחוץ ודאי מיקרי פשיעה

פרישה

(ט) באו עליו גנבים כו'. כן איתא בגמרא מניעא דף ג"ג: ומ"ש ואילו צווח כו'. פירוש נחמלה חמור נסתר ואחר כך ראש הנפקד דאם לא כן לא מיקרי חמלה שם גניבה עליו: אבל אינו חייב ליתן שכר כו'. והיינו דוקא בשומר חנם אלא שומר שטר חייב ליתן שכר שיעורו לו וכמ"ש בסו"ט (פ"ו): (י) פשע השומר ולא שומר כו'. מיהמא דרנא פרק המפקיד דף ל"ו: על ידי מלאך המות פטור כו' וזל

דרישה

(יב) העלה הבהמה לראש ההר לרעות שם ונפלה כו'. כן כתוב בספרים המדויקים גם בספרים ישנים "לרעות" שם אבל בדפוס בית יוסף ליתא. ונראה דמחקוהו משום דלא אמרו כן בגמרא אלא לאביי ולא

הגהות והערות

נאן וכו' כ"ש סימן ש"ח ב"ש עוד ראשונים, ועיין נתיב"מ סימן קכ ס"ק ג דאף דאינו פושע כשלא הציל אבל מחויב הוא להציל ממון חבירו בכל מה דיכול עי"ש ובדברי משפט סימן רצא ס"ק ו דיבור ראשון ושו"ת אחיעזר ח"ג סימן ו מ"ש בזה, ועי' סימן רסד ס"ה וסימן רסה: [ג] דקיי"ל כל היכא דפליגי אביי ורבא הלכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם. רי"ף (ו, ב). ועיין ב"מ

עלמה לראשי הנזקים ונפלה הרי זה אונס והוא שמקפתו ועלמה מקפתו ונפלה: וכתב עליו הרא"ש (פ"ו סי' טז) טעמו משום דמסקינן הכי צריך המפקיד (לו): והקשה עליו הרא"ש דהא דמסקינן הכי היינו אליבא דאבי דאמר גבי פשע זה ואלא לאגס וכו' אירא דאגמא קטלה ופריך ליה מסיפא דמתניתין ואליבא דמסיק שמקפתו ועלמה וכו' אבל רבא מוקי מתניתין כפשטה דעלמה מאליה ונפלה פטור אף על פי שלא מקפתו דלא אמרינן איבעי ליה למתקפה וכו' יאחזקה חזנה

ולן אל אל העלה אומה חייב צנפילתה ואם מתה פטור ואמרינן מלאך המות קטלה מה לי הכא מה לי הכא ותיקן הרמב"ן (ג' ד"ה והא דמין) דאבי ורבא מיירי אליבא דרבא ולרבה ודאי אם עלמה מאליה ונפלה פטור נון ורבה לטעמיה דאמר בשמעתין לעיל (ג') מאי הוה ליה למעבד הא נטרה כדנטרי אינשי אל אל דקיימא לן כרז פפא (ג'): דאית ליה לעצורי חדא חדא ה"נ להכי יהיז ליה אגרא דאיבעי ליה למתקפה שלא תעלה להכי צריך לאוקמי מקפתו ועלמה מקפתו וירדה עכ"ל: והא דקיימא לן כרז פפא דאמר איבעי ליה לעצורי חדא חדא בשומר שכן הוא וכדקאמר להכי יהיז לן אגרא אל אל בשומר חנם מודה רב פפא דפטור ואם כן הא דכתב הר"ף והוא שמקפתו ועלמה וכו' בשומר שכן הוא אל אל בשומר חנם אפילו לא מקפתו נמי הו' אונס והו' שכתב רבינו לא מיבעי אם עלמה בעל כרחו וכו': ומה שאמר גרישא העלה הצהמה לראש ההר וכו' מתה שם כדרכה פטור היינו כרצא דאמר פשע זה ואלא לאגס ומתה כדרכה פטור משום דמלאך המות קטלה מה לי הכא ומה לי הכא (ס"י-י"א): [א] כתב מהר"ק (שו"ע קנ"ג) שאם היו חטים מופקדים צדו והניחם צדו אחד ונקצו מחמת גשמים שירדו עליהם הו' פשיעה (*):

דרבי משה

(*) דפתם בית נחן חתורות אצל גשמים ועיין בחשובותיו סימן (ק"ג) [קנ"ג]:

פרישה

ועיין בדרישה: (יג) היא עלתה מאליה פטור. הכא מיירי שאל עמה לשמרה בלגס מגניזה חלצים לכן לא היה חסילתו בפשיעה בשומר חנם אם עלמה מאליה לראש ההר מה שאין כן לעיל בסמון (ס"י) שכתב

דרישה

המשנה דעלמה לראש ההר (ס"ט) כתב ז"ל עלתה לראשי הצוקין הרי זה אונס והוא שמקפתו ועלמה ותקפתו וירדה כן כתב הר"ף משום דמסקינן הכי בפרק המפקיד והקשה עליו הראב"ד והא דמסקינן הכי היינו אליבא דאביי אבל רבא מוקי מתניתין כפשטה דעלמה מאליה ונפלה פטור אף על פי שלא מקפתו דלא אמרינן איבעי ליה לאיתקפוי אבל אם העלה חייב בנפילה ופטור במיתה ותיקן הרמב"ן דאביי ורבא מיירי אליבא דרבה (ולרבה) ודאי אם עלתה מאליה ונפלה פטור (ורבא) [ורבה] לטעמיה דאמר בהשוכר את הפועלים מאי הוה ליה למיעבד הא נטר כדנטרי אינשי אבל אנן דקיימא לן כרז פפא דסבירא ליה דהוה ליה לעבורי חדא חדא נטן [ה"נ להכי יהיז ליה אגרא דאיבעי ליה לתקפה שלא תעלה להכי צריך לאוקמי מקפתו ועלמה ותקפתו וירדה עכ"ל, והא דקיי"ל כר"פ דאמר איבעי ליה לעבורי חדא חדא] בשומר שכן הוא וכדקאמר להכי יהיז לן אגרא אבל בשומר חנם מודה רב פפא דפטור, שמע מינה דהמשנה ופולגתהם ודברי הר"ף הנ"ל כולם בשומר שכן הוא ורבינו איירי כאן בשומר חנם ומשום הכי כתב דאפילו לא עלתה בעל כרחו ונפלה פטור: ודברי הרא"ש הנ"ל הואיל ואתא לידן נימא בהו מילתא והוא דאין להקשות למה לא תירצו בקיצור דהר"ף כתב דינו אהמשנה דאיירי בשומר שכן ובשומר שכן גם רבא מודה ולא פליג עם אביי כי אם בשומר חנם דזה אינו דאם רבא מודה בשומר שכן מאי פריך לאביי מרישא דתנא עלתה ונפלה אמאי פטור היה לו לתקפה תיקשי נמי לנפשיה דהא המשנה בשומר שכן איירי ולמה פטר הרישא אלא ודאי רבא גם כן בשומר שכן פליג ומשום דסבירא ליה כרבה וכמ"ש הרמב"ן. ומיהו התוספות יש להו שיטה אחרת עיי"ש (לו: ב"ה) אי הכי עלתה נמי כו' ס' ולדבריהם לא קשה מדי להר"ף דהא כתבו דגם רבא מוקי להמשנה בתקפתו ועלמה ותקפתו ונפלה. וצריך לומר דהתוספות סבירא להו דגם רבא בכהאי גוונא מודה ולא דמי לעבורי חדא חדא סאן ודו"ק:

הגהות והערות

המות מה לי כו' לא יצטרך (לאוקמה דהעלמה) להעמיד במרעה שמן וטוב לכן העלה לראש צוקין ונפלה חייב משום העלמה כו' ורישא מיירי שמקפתו ועלמה ותקפתו ונפלה כו' עיי"ש: [סא] בכת"י ב סיים כאן בזה"ל "והרא"ש לא העתיק דברי התוספות שם וצ"ל דלא ס"ל כוונתה משום דמדמה הא דה"ל למיתקף לעבורי חדא חדא עכ"ל:

עלמה לראשי הנזקים ונפלה הרי זה אונס והוא שמקפתו ועלמה מקפתו ונפלה: וכתב עליו הרא"ש (פ"ו סי' טז) טעמו משום דמסקינן הכי צריך המפקיד (לו): והקשה עליו הרא"ש דהא דמסקינן הכי היינו אליבא דאבי דאמר גבי פשע זה ואלא לאגס וכו' אירא דאגמא קטלה ופריך ליה מסיפא דמתניתין ואליבא דמסיק שמקפתו ועלמה וכו' אבל רבא מוקי מתניתין כפשטה דעלמה מאליה ונפלה פטור אף על פי שלא מקפתו דלא אמרינן איבעי ליה למתקפה וכו' יאחזקה חזנה וילן אל אל העלה אומה חייב צנפילתה ואם מתה פטור ואמרינן מלאך המות קטלה מה לי הכא מה לי הכא ותיקן הרמב"ן (ג' ד"ה והא דמין) דאבי ורבא מיירי אליבא דרבא ולרבה ודאי אם עלמה מאליה ונפלה פטור נון ורבה לטעמיה דאמר בשמעתין לעיל (ג') מאי הוה ליה למעבד הא נטרה כדנטרי אינשי אל אל דקיימא לן כרז פפא (ג'): דאית ליה לעצורי חדא חדא ה"נ להכי יהיז ליה אגרא דאיבעי ליה למתקפה שלא תעלה להכי צריך לאוקמי מקפתו ועלמה מקפתו וירדה עכ"ל: והא דקיימא לן כרז פפא דאמר איבעי ליה לעצורי חדא חדא בשומר שכן הוא וכדקאמר להכי יהיז לן אגרא אל אל בשומר חנם מודה רב פפא דפטור ואם כן הא דכתב הר"ף והוא שמקפתו ועלמה וכו' בשומר שכן הוא אל אל בשומר חנם אפילו לא מקפתו נמי הו' אונס והו' שכתב רבינו לא מיבעי אם עלמה בעל כרחו וכו': ומה שאמר גרישא העלה הצהמה לראש ההר וכו' מתה שם כדרכה פטור היינו כרצא דאמר פשע זה ואלא לאגס ומתה כדרכה פטור משום דמלאך המות קטלה מה לי הכא ומה לי הכא (ס"י-י"א): [א] כתב מהר"ק (שו"ע קנ"ג) שאם היו חטים מופקדים צדו והניחם צדו אחד ונקצו מחמת גשמים שירדו עליהם הו' פשיעה (*):

ולן אל אל העלה אומה חייב צנפילתה ואם מתה פטור ואמרינן מלאך המות קטלה מה לי הכא מה לי הכא ותיקן הרמב"ן (ג' ד"ה והא דמין) דאבי ורבא מיירי אליבא דרבא ולרבה ודאי אם עלמה מאליה ונפלה פטור נון ורבה לטעמיה דאמר בשמעתין לעיל (ג') מאי הוה ליה למעבד הא נטרה כדנטרי אינשי אל אל דקיימא לן כרז פפא (ג'): דאית ליה לעצורי חדא חדא ה"נ להכי יהיז ליה אגרא דאיבעי ליה למתקפה שלא תעלה להכי צריך לאוקמי מקפתו ועלמה מקפתו וירדה עכ"ל: והא דקיימא לן כרז פפא דאמר איבעי ליה לעצורי חדא חדא בשומר שכן הוא וכדקאמר להכי יהיז לן אגרא אל אל בשומר חנם מודה רב פפא דפטור ואם כן הא דכתב הר"ף והוא שמקפתו ועלמה וכו' בשומר שכן הוא אל אל בשומר חנם אפילו לא מקפתו נמי הו' אונס והו' שכתב רבינו לא מיבעי אם עלמה בעל כרחו וכו': ומה שאמר גרישא העלה הצהמה לראש ההר וכו' מתה שם כדרכה פטור היינו כרצא דאמר פשע זה ואלא לאגס ומתה כדרכה פטור משום דמלאך המות קטלה מה לי הכא ומה לי הכא (ס"י-י"א): [א] כתב מהר"ק (שו"ע קנ"ג) שאם היו חטים מופקדים צדו והניחם צדו אחד ונקצו מחמת גשמים שירדו עליהם הו' פשיעה (*):

דרבי משה

(*) דפתם בית נחן חתורות אצל גשמים ועיין בחשובותיו סימן (ק"ג) [קנ"ג]:

פרישה

דאף על גב דהעלה לרעות מכל מקום מיקרי פשיעה ומכל מקום צריך לומר דמיירי ללא העלהו שם משום דיש צד מרעה שמן וטוב דכחאי גוונא לא דכחאי גוונא לא מיקרי פשיעה בשומר חנם אף על פי שהיה צדו לתקפה

סבירא ליה דחייב דאמרינן שינוי אורא והבלא דאגמא קטלה ופריך על אביי (מתניתין דפרק השוכר את הפועלים דתנן שם) העלה לראשי צוקין (פירש רש"י הרים חדים ומשופעים) ונפלה אין זה אונס וחייב הא מתה כדרכה פטור ואמאי לימא אורא דהר קטלה אי נמי אובצינא דהר (פירש רש"י עייפות וטוה המעלה) הכא במאי עסקינן שהעלה למרעה שמן וטוב (כדרך הרועים להעלות שם לרעות) אי הכי נפלה נמי שהיה לו לתקפה ולא תקפה אי הכי אימא רישא עלתה לראשי צוקין ונפלה הרי זה אונס איבעי ליה לתקפה לא צריכא שמקפתו ועלמה ותקפתו וירדה עכ"ל הגמרא. הרי שדוקא לאביי הוצרכו לומר כן ולא לרבא וכן כתבו שם בתוספות (ד"ה א"ה) ואין לומר דלרבינו נון לרבואת קאמר דאפילו העלהו לרעות מכל מקום מיקרי פשיעה וחייב בשנפלה דמכל מקום לא הוה ליה לרבינו לסתום דהא אפילו לאביי אינו חייב כשהעלהו לרעות במרעה שמן כי אם כשהיה בידו לתקפה ולא תקפה כנזכר ועוד דל"ל דאפילו בכהאי גוונא אביי לא אמר כי אם בשומר שכן וכמ"ש בסמון דאיירי בשומר שכן ורבינו דאיירי בשומר חנם מנא ליה דחייב בכהאי גוונא כיון דלא פשע מתחלה בהעלותו. מכל מקום נראה דאין צריך למחוק הספרים שכתוב בהן לרעות שם משום דודאי גם לרבא לא לחנם העלהו אלא שלאביי צ"ל שהעלהו לרעות שם במרעה שמן וטוב יותר ממה שהיה מרעה באגם וזה אין צריך לרבא וזהו שדקדקו התוספות וכתבו דלרבא אין צריך לומר דהעלה במרעה שמן וטוב וק"ל: (יג) לא העלה הוא לא מיבעיא אם עלתה בעל כרחו [כו'] אלא היא עלתה מאליה פטור. רבינו מיירי כאן בשומר חנם דוקא אבל בשומר שכן כתב לקמן בסוף סימן ש"ג דבעלתה מאליה חייב. ודע שגם המשנה דסוף פרק הפועלים דעלתה לראש ההר ופולגתא דאביי ורבא דפרק המפקיד הנ"ל כולם אלייה בשומר שכן אלא שרבינו למד מדין שומר שכן לדין שומר חנם כל חד לפי עניינו: וכן מוכח באש"י דשם בסוף פרק הפועלים על לשון

נן "דרבינו" לרבואת קאמר, כ"ז דצ"ל. ובכת"י ב "לרבינו לרבואת כתב": נון "דרבה" לטעמיה. הגהות הב"ח על הרא"ש: [נח] ב"ה בכת"י א. ובכת"י ב וכת"י ג איתא "גגות" במקום "בית": [נט] הוספנו ע"פ לשון הרא"ש והבי" עיי"ש (כנראה שנשמט בטעות מ"חדא חדא" הראשון להשני): [ס] בכת"י ב איתא כאן בזה"ל "דכתבו ז"ל בשלמא לרבא דאמר מלאך

שמירתו להניח בבית שער וכו'. נפרק ד' מהלכות שמירות [נ] אלף נקרקע משמע דוקא דינרי כסף והוא הדין דינרי זהב דאין מתקלקלים נקרקע וגנבי נמי מסרי נפשיהו טפי עליהו אצל שאר מתקלקלים נקרקע ונאמר כי מחמת אפילו כלי כסף וכלי זהב כיון דלא מסרי גנבי נפשיהו לא נצי שמירת נקרקע וכן כתב מהרש"ם (פ"ג סי' כה):

(טז) וי"ד וי"ש השומר שהניח הפקדון במקום שאינו ראוי לו ונגנב משם או נאבד אפילו נאנס משם וכו' הרי זה פושע וחייב. זה על פי מה שנמצא בסמ"ח (פ"ג סי' ג') עובדא דרפיאל דלורנני דתחלתו נפשיהו וסופו נאנס חייב: (יז) ומה שאמר אף על פי שהניח הפקדון עם ש"ו אם המקום ראוי לשמירה פטור ואם לאו חייב. הוא ירושלמי (פ"ג סי' יז) כתבוהו הר"ף (ד). והרא"ש (סי' כ) ז"ל נפרק המפקד ועיין נכתב מה"ר אפרון סימן ר"ג. וכתב מהרדכי (נ"ב סי' רפ) הניח הפקדון עם שלו משמע שנחטף נחטף נחטף ואפילו הכי נענין מקום הראוי לשמירה מאס ומגניבה (**):

יג) כתב מהרדכי נפרק ד' דנכח קמא (סי' כ) סתם מיטות חמורות הן אלא עכברים וחיוב הנפקד אם הניח נגד שם ואכלו העכבר שהיה לו לשים על הנס:

(יח) (טו) כספים אין להם שמירה אלא בקרקע. מימרה (יח) דשמיני גשמי (פירוש דמגשין נקרקע נשפזין של צרול להכיר מקום שחמיו חלל) אין להם שמירה אלא בשמי קורה ולא הביאו לא הר"ף (ד). ולא הרמב"ם גם לא הביאו הא דקאמר והאידנא דשמיני פרומאי (שוצרי התקרה) אין להם שמירה אלא בכותל. ונראה דסבירא להו דמקמינעיה ליה לרב אשי עג נתר הכי מי נענין כיסוי עפר ג' טפחים כמו גבי חמץ או לא ופשטין דקני נטפח

דרכי משה

(**) ועיין בהר"ן פרק אלמנה ניוזנית (כתובות נח. ד"ה שמין) ובנומקי יוסף פרק המפקד (בג. ד"ה מתניתין):

פרישה

כתב הרמב"ם כיצד כו'. רש פקד ד' דשאלה כתב כן: להניחו בבית שער כו'. פירוש אף על פי שדרך רבים ליכנס ולנאס שם מכל מקום כיון דקורות הן לא חיישין. וזה שער עיין לעיל סימן (קס"ז) [קס"א] (פ"ג) וקפ"ז (פ"ו) שם פירשמו: להניחו בתיבה כו'. עיין מהרדכי (נ"ב סי' רפ) דלא כתב כן: כגון בגדי משי וכלי זהב. ק"ק הא גם זהב אין לו שמירה אלא נקרקע וכמ"ש הרמב"ם והביאו רבינו בסמ"ח פ"ג סי' י"ט [שכתב ז"ל הורו מקלם הגאונים שהוא הדין לכל דבר שמשאו קל ואין הקרקע וכו' כגון לשונות של זהב אין להם שמירה אלא נקרקע] ע. וגם נרמזים וכו' כחוד כלי כסף וכלי זהב, ואין לומר שהרמב"ם חייב זה אפילו במיניו וסבירא ליה כ"י יהודה אברלנוי דכתב רבינו אחר זה סעיף כ' דהא הרמב"ם כתב מיד אחר זה דהכספים אין להם שמירה אלא נקרקע שם מינה דמדינא דגמרא חייב גם הדין יוסף כתב מדקתם הרמב"ם וכתב דכספים אין להם שמירה אלא נקרקע שם מינה דלא סבירא ליה להא דר' יהודה אברלנוי. וזריחין לחלק בין לשונות ותמימות כסף חסד לכלי כסף חסד דכלי כסף חסד שהוא דבר דק מתקלקל נקרקע טפי ועוד י"ל דמה שכתב כלי כסף וכלי זהב לאו דוקא כלים ממנו קאמר אלא ר"ל גדיים או מטפחת או שאר תכשיטין מרוקמים כהב דהנהו דלא הקרקע מאבד אותם עיין: (טז) השומר שהניח כו'. זה נלמד מרפיאל דלורנני הג"ל נקטף ו'. בית יוסף: ונשרף עליו כ"ה הבית כו'. נרמזים שם (פ"ד מהל' שאלה ה"ג) ליחא חייב

חדושי הגהות

[נ] בעות סופר הוא וי"ל נפרק ד' מהלכות שאלה ופקדון וטעות זה נשמך בכל סעיפים אלו עד סעיף י"ט:

הגהות והערות

סט עיין ביאור הגר"א ס"ק כג: ע' נוסף ע"פ כח"י ב: ע' וכתב בסמ"ע ס"ק כב דתירח זה נראה עיקר, עיי"ש: ע'א וכן בדפדפי וכת"י של הסוד ליתא: ע'ב גם בסמ"ע כאן ס"ק כד, ויש להעיר דשם מבואר שיש חילוק בין "דינרי" ל"דינרין" עיי"ש ברישה (בשם החוט) ובסמ"ע ס"ק לה דסתם "דינרי" נאמר על של זהב וסתם "דינרין" נאמר בין על של זהב: ע'ג לשון הגמרא הוא "איל רב אחא בריה דרב יוסף לרב אשי החם תנן חמץ וכו' הכא מאי מי בעינן ג"ט וכו'":